

Rektor

Per Brahegymnasiet
Residensgatan 7
553 16 Jönköping

2010-06-04

1 (8)

Dnr: 40-2009:1887

Huvudman

Gymnasienämnden
Jönköpings kommun
551 89 Jönköping

Kvalitetsgranskning - Svenska i gymnasieskolan på medieprogrammet vid Per Brahegymnasiet, Jönköpings kommun

Sammanfattande bedömning:

- Samverkan mellan lärare och lärarkategorier behöver utvecklas.
- Anpassningen till elevernas studieinriktning i undervisningen bör utvecklas.
- Ledningens stöd för att uppmuntra och möjliggöra samverkan behöver stärkas.
- Elevernas ansvarstagande för planeringen av undervisningen behöver stimuleras.
- Uppföljning och utvärdering behöver utvecklas på initiativ av skolledningen.

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av svenskämnet i gymnasieskolan under höstterminen 2009. Granskningen av medieprogrammet vid Per Brahegymnasiet i Jönköpings kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar skolan/huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Syftet med granskningen är att bidra till ökad måluppfyllelse i ämnet svenska. Den övergripande rapporten förväntas bidra till en nationell diskussion och en kvalitetshöjning i gymnasieskolans svenskundervisning. Den kunskap som projektet tar fram förväntas bli ett redskap för skolutveckling med avseende på anpassning till elevernas studieinriktning i ämnet, delaktighet samt grupp- och individanpassning i de granskade skolorna. Kvalitetsgranskningen genomförs i kurserna Svenska A och B på elprogrammet, omvårdnadsprogrammet, medieprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Kvalitetsgranskningen genomförs på 42 skolor och i urvalet ingår skolor med såväl kommunala som fristående huvudmän.

Medieprogrammet på Per Brahe-gymnasiet har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av en webbaserad enkät till elever och undervisande lärare i kurserna Svenska A och B. Vidare består underlaget av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 3-5 november 2009. I skolan genomfördes intervjuer med lärare, elever och skolledning samt genomfördes klassrumsobservationer. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Per Brahegymnasiet har utredarna Lars Berglund och Marianne Linnér varit.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat två olika frågeområden.

1. Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?
2. Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Beskrivning av besökt skola och program

Per Brahegymnasiet är en kommunal gymnasieskola i centrala Jönköping, med cirka 1 500 elever. Skolans programutbud omfattar naturvetenskapligt, samhällsvetenskapligt och estetiskt program samt medieprogrammet och IB (International baccalaureate). Cirka 250 elever studerar på medieprogrammet höstterminen 2009. Organisatoriskt består det av åtta klasser, tre treor, tre tvåor och två ettor. Lärarna är organiserade programvis och två svensklärare är kopplade till medieprogrammet. Vid tiden för besöket är båda ordinarie svensklärare föräldralediga och de ersätts med svensklärare med hemvist på andra program, samt med en visstidsanställd vikarie. Samtliga lärare har utbildning för tjänsten. Till stöd för eleverna finns två speciallärare som har hela skolan som ansvarsområde. Arbetet leds av en rektor med enbart medieprogrammet som ansvarsområde.

Genomsnittligt meritvärde på medieprogrammet år 2007/2008 var 13,9. Det genomsnittliga meritvärdet i kurserna Svenska A och B (2007/2008), för samtliga elever som avslutade sina studier, var 14,5 (Svenska A) och 15,4 (Svenska B). Andelen elever med slutbetyg som uppnådde betyget Godkänt var läsåret 2007/2008 100 % i både Svenska A och Svenska B.

Resultat 2008 för medieprogrammet vid Per Brahegymnasiet i Jönköping				
Genomsnittlig betygspoäng på programmet	Genomsnittlig betygspoäng i svenska för de som fick slutbetyg		Andelen elever med minst G i svenska	
	Svenska A	Svenska B	Svenska A	Svenska B
13,9	14,5	15,4	100 %	100 %

Källa: Skolverkets statistik 2009-09-24

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Planeringen av svenskämnet på Per Brahegymnasiet sker i första hand med utgångspunkt i kursplanerna och i den gemensamma kärna som svensklärarna på skolan har definierat. Programmålen spelar en begränsad roll. Eleverna får i regel ta del av olika alternativ och påverka i valsituationer. Undantagsvis förekommer moment där eleverna uppmuntras att ta mer aktiv del i planeringsarbetet. Skälet till att eleverna inte engageras mer i planeringen uppges vara elevernas bristande referensramar och erfarenhet.

Lärarna anser det vara självklart att försöka anpassa undervisningen till elevernas studieinriktning, och att det är ett tydligt inslag i undervisningen. Exempel på detta är en årlig projektvecka, samarbetet kring medieprogrammets tidning – Fikapaus – samt, på en annan nivå, uppmuntran att redovisa arbeten med hjälp av presentationsprogram. Samtidigt betonar lärarna också elevernas bildningsbehov och intresset av att ge medieleverna samma typ av kurs som eleverna på naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet får. Infärgning och anpassning till medieprogrammet ses av lärarna som något som kan drivas för långt med hänvisning till att det inte är givet att eleverna kommer att fortsätta studera och/eller arbeta inom programinnehållens ramar.

De intervjuade svensklärarna uppger att möjligheterna till samverkan tidsmässigt är begränsade, men inte att det existerar hinder i övrigt. De menar att det kan ske i större utsträckning och att det mest är vana och tradition som förklarar begränsningen. De upplever inte att skolledningen lägger särskild tonvikt vid samverkan.

Lärarna i karaktärsämnen som intervjuats vid besöket poängterar att ansvaret för elevernas språkliga utveckling delas av alla lärare. De anser att samverkan med svenskämnet kan utgöra en möjlighet till ökad motivation och förbättrade resultat. Det har emellertid inte lett till samverkan i nämnvärd omfattning. Anledningen uppges vara traditioner och/eller tidsmässiga svårigheter att förverkliga samverkan. God samverkan tar tid och måste planeras i förväg, vilket ännu inte fungerar särskilt väl, menar karaktärsämneslärarna.

Elevintervjuerna visar på engagerade och förväntansfulla elever som anser att svenskämnet har stor betydelse för dem. Flertalet intervjuade anser att svenskämnet har relevans för utbildningen. I enstaka fall finns kritik mot det texturval som läraren gör, och då handlar det om för stor tonvikt vid "klassiker". Det kritiska perspektivet blir tydligare i den enkätundersökning som skolan gjort på Skolinspektionens begäran inför besöket. Där svarar en majoritet av eleverna att de inte upplever valda texter som intressanta för dem personligen. Andelen kritiker är högre beträffande Svenska B. Den kritiken saknar motsvarighet i elevintervjuerna. Relevansen hos valda texter tillmäts inte heller särskilt stor betydelse. De intervjuade eleverna menar att det är acceptabelt

att valda texter och uppgifter inte har särskilt stor relevans för dem personligen så länge svenskämnet har en övergripande relevans.

Ledningen för skolan drev igenom den nuvarande organisationsmodellen med programorienterade arbetslag trots betydande motstånd i personalgruppen. Syftet var att erbjuda eleverna en större helhet i utbildningen. Förändringen har nu satt sig men de samverkansmöjligheter som öppnat sig och som var en viktig del av bakgrunden har ännu inte realiserats i någon större utsträckning, menar rektorn. Rektorn betonar i intervjun betydelsen av att låta initiativ komma underifrån, istället för som påbud uppifrån. Motivet är att stimulera kreativitet och uppmuntra ansvarstagande.

Skolinspektionen bedömer att skolledningens beslutsamhet i genomförandet av organisationsförändringen visar på ett tydligt pedagogiskt engagemang. Skolinspektionen menar dock att det pedagogiska ledarskapet nu behöver vidareutvecklas på flera sätt. Det behövs fortsatt ledningsstöd kring till exempel prioriteringar av projekt och schemaläggning för att samverkan mellan kärnämneslärare och karaktärsämneslärare ska komma till stånd.

Vid lärarintervjuerna framgår också en önskan om ett utvecklat samarbete inom den samlade svensklärargruppen på skolan. Skolinspektionen bedömer att ledningens stöd behövs också här. Ledningen behöver säkerställa kollegialt stöd för nya och mindre erfarna lärare, samt bidra till att utveckla kvalitetsarbetet i svensklärargruppen. Enskilda lärares arbete med uppföljning och utvärdering, analysen av betygsresultat med mera behöver hanteras inom ramen för svensklärarkollektivet som ett stöd i det fortsatta arbetet.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att förekomsten av undervisningsmoment i Svenska A och B som är anpassade efter elevernas studieinriktning inte är särskilt vanliga på medieprogrammet på Per Brahegymnasiet. Skolinspektionen bedömer vidare att samverkan mellan svensklärare och karaktärsämneslärare behöver utvecklas på medieprogrammet med stöd och krav i styrdokumentet. Det finns en uppenbar pedagogisk potential som inte är tillräckligt prövad, som programmets lärare behöver utforska.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Elevgruppen på medieprogrammet är mycket heterogen. Intagningspoängen varierar mellan 70-80 poäng och 320 poäng. I flera av programmets klasser finns grupper av elever med särskilda behov, exempelvis beroende på dyslexi eller läs- och skrivsvårigheter. I dessa fall bereds eleverna särskilda möjligheter i form av inläst material och stöd av speciallärare. Det finns också många elever på programmet med sociala problem av olika slag. Också för dessa finns stöd i olika former. Problemen gör sig gällande på olika sätt, också i klassrumssituationen då lärarna uppger att de ofta kan känna

sig otillräckliga. Individualiseringen av undervisningen beskrivs alltså som ett problematiskt område. Förutom de skiftande behoven pekar man också ut de stora klasserna, ofta runt 30 elever, som försvårar individanpassning. Individualisering förekommer dock i form av ett brett urval litteratur och i utformningen av skrivuppgifter och uppgifter med muntlig redovisning.

Svensklärarna på medieprogrammet uppmuntrar elevernas medbestämmande och vilja till inflytande. Den vanligaste modellen för planering är den där svenskläraren presenterar ett förslag på arbetsordning och eleverna sedan inbjuds att ha synpunkter. I något fall används en annan modell där eleverna mer handfast tvingas formulera delar av planeringen. Detta är en modell som lärarna upplever kräver tid och stor beslutsamhet från lärarens sida, men beskrivs ändå som positiv. I svensklärargruppen som helhet finns dock olika uppfattningar om värdet av ett större elevdeltagande i planeringsprocessen. Kritiker menar att det tar för lång tid att engagera eleverna i planeringsarbetet i förhållande till vinsterna.

Genomgående betonar lärarna betydelsen av en öppen dialog med eleverna för att säkerställa att inga elevsynpunkter negligeras eller stoppas. Uppgifter från elevintervjuer och lektionsbesök stödjer lärarnas uppfattning att det råder ett sådant dialogklimat på programmet. Det finns också flera exempel på att idéer och förslag från eleverna snabbt har realiserats, med gott pedagogiskt resultat. Ett exempel på öppenhet och rak kritik är frasen "detta är för akademiker" som yttrades vid ett lektionstillfälle som kretsade kring klassiker. Läraren ifråga tog till sig och har omprövat sin undervisning.

Genom enkäten och intervjuerna framgår att elevernas inflytande över undervisningen i första hand handlar om arbetsformer, redovisningssätt och redovisningstillfällen. Eleverna menar vid intervjuerna att detta i stort sett är tillfredsställande. Flera signaler pekar på att inflytandet är störst i B-kursen, vilket hänger samman med elevernas större mognad och vidare referensramar.

Lärarna är i några fall självkritiska kring situationen och vill utveckla elevinflytandet. I flertalet fall betonar de dock det problematiska i att avkräva eleverna ansvarstagande i en situation där de saknar erfarenhet och kompetens. Eleverna accepterar och uppskattar i stort sett en situation där läraren ges förtroendet att stå för planeringen. I de fall det förekommer kritik på denna punkt handlar det ofta om möjligheten att mer fritt välja litteratur som ska läsas. Skolinspektionen bedömer att lärarna bör arbeta för att stimulera elevernas ansvarstagande för planeringen.

Genomgående presenteras kursinnehåll och betygskriterier i början av varje kurs. Därefter anknyts till mål och kriterier fortlöpande i samband med nya moment och vid resultatgenomgångar. Det förekommer också betygsmatriser kopplade till olika moment och uppgifter som tydliggör kravnivåerna för eleverna.

En stor majoritet av respondenterna svarar i elevenkäten att de förstår målen för kursen. Andelen som svarar positivt är större beträffande Svenska A än för Svenska B. Några av eleverna uppger vid intervjun att de bara har en ungefärlig bild av kursinnehållet. Merparten av de intervjuade känner sig dock säkra på kursinnehållet.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att elevernas inflytande över undervisningen fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det fungerar i första hand genom ett öppet och rakt kommunikationsklimat i vardagsarbetet. Svensklärarna bör dock arbeta på att stimulera elevernas ansvarstagande och vilja till inflytande. De mer långtgående försöken att engagera eleverna bör uppmuntras och utvärderas systematiskt. Diskussionen kan med fördel föras tillsammans med eleverna, där deras eventuellt traditionella hållning utmanas.

Övriga iakttagelser

Det förekommer utvärderingar av svenskkurserna på Per Brahe-gymnasiet inom ramen för varje enskild lärares undervisning. Nyligen genomfördes också en elevenkät kring Svenska B på initiativ av förvaltningsledningen. Det förekommer dock inte några systematiska uppföljningar och utvärderingar av vare sig samverkansprojekt, av rena svenskämnesprojekt, eller av betygsresultat, där lärargruppen arbetar tillsammans.

Skolinspektionen bedömer att behovet av uppföljning och utvärdering av undervisningen och dess resultat är stort på Per Brahe-gymnasiet. Ledningen bör ta initiativ till och driva dessa processer som ett led i det löpande kvalitetsarbetet. De utvärderingar som faktiskt görs inom ramen för varje enskild lärares undervisning behöver föras upp på gruppnivå och bli till föremål för gemensam reflektion och utveckling.

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

På medieprogrammet på Per Brahegymnasiet anpassar lärarna undervisningen till elevernas studieinriktning i viss omfattning. Det finns förutsättningar i form av organisation och lokalisering för ett utvecklat arbete vilket kan bidra till elevernas upplevelse av helhet och sammanhang. De hinder som anges handlar om schematekniska aspekter och allmän tidsbrist. Skolledningen bör agera för att maximera möjligheterna till anpassning, och uppmuntra en vidgad samverkan mellan svensklärare och karaktärsämneslärare. I de fall resurser i form av tid och schemamöjligheter är begränsade behöver skolledningen bistå lärarna med prioriteringsarbetet. Sammantaget innebär detta ett mer närgånget ledarskap i förhållande till svensklärarna, ett ledarskap som inte behöver beröva lärarna deras friutrymme.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Det öppna dialogklimatet säkerställer att elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter tillgodoses i tillräcklig omfattning på Per Brahe-gymnasiet. Svensklärarna bör dock i fortsättningen tillsammans samt med eleverna diskutera värdet av ett större elevengagemang, för att utveckla elevernas delaktighet i och ansvar för planeringen. Skolledningen bör stötta också denna process, så att olika erfarenheter i svensklärargruppen leder till fördjupad förståelse.

Rekommendationer

- Samverkan mellan svenskämnet och karaktärsämnena bör vidareutvecklas.
- Anpassningen till elevernas studieinriktning i undervisningen bör utvecklas.
- Ledningens stöd för att uppmuntra och möjliggöra samverkan bör stärkas.
- Att elevernas ansvarstagande för planeringen av undervisningen stimuleras.
- Att uppföljning och utvärdering av svenskämnet utvecklas på initiativ av skolledningen.

Uppföljning m.m.

Per Brahegymnasiet ska senast inom sex månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 6 december 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Lund, redovisa vilka åtgärder som vidtagits.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Lars Berglund
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsrådet Michael Erenius och utredaren Marianne Linnér deltagit.

Bilaga

Författnings- och forskningsöversikt